

Ruimte genoeg op zee; interview

door Rik Nijland

Vorig jaar gooide Greenpeace stenen in zee om de vorming van zee-reservaten af te dwingen. Die actie heeft effect gehad, denkt campagneleider Pavel Klinckhamers.

De Nederlandse Visserbond heeft daar geen goed woord voor over. Natuur en visserij staan niet op gespannen voet, meent voorzitter Johan Nooitgedagt.

‘Minister Verburg van LNV was zeer verbolgen toen we vorig jaar natuurstenen stortten in het Duitse deel van de Noordzee om zo een gebied te beschermen tegen de visserij en ander schadelijk gebruik’, vertelt Pavel Klinckhamers, campagneleider oceanen bij Greenpeace. ‘Maar die actie heeft wel degelijk effect gehad. Na jarenlang treuzelen en het niet halen van de ene deadline na de andere, lijkt de overheid nu toch enige haast te maken met het instellen van beschermde gebieden.’

Nederland heeft altijd uiterst laks geopereerd bij het beschermen van de zee, aldus Klinckhamers. ‘Het is al sinds 2005 bekend dat een aantal gebieden zoals de Centrale Oestergronden voldoen aan de criteria voor bescherming onder het OSPAR-verdrag, wat Nederland heeft onderschreven. Met die wetenschap is niets gedaan, simpelweg omdat er geen sancties zijn en andere belangen kennelijk voorgingen. Natura 2000 is gelukkig minder vrijblijvend. In december zijn er dan ook eindelijk plannen ingediend in Brussel om in de Noordzee een aantal Natura 2000 gebieden in te stellen. Dat is een stap in de goede richting, maar meer ook niet.’ Zo vallen tot verdriet van Greenpeace de Centrale Oestergronden, één van de laatste leefgebieden van de Noordkromp, buiten de boot. Bodemfauna is namelijk geen criterium voor Natura 2000, terwijl het gebied wel voldoet aan de OSPAR-richtlijnen.

Ook gaan de beschermingsmaatregelen Greenpeace niet ver genoeg. ‘Op basis van wetenschappelijk onderzoek vinden wij dat

het noodzakelijk is van die aangewezen natuurgebieden echte zee-reservaten te maken waar geen zandwinning mogelijk is, geen visserij, geen zeevaart en geen aanleg van windmolenparken. Nu zijn de plannen nog vooral gericht op het beschermen van bepaalde soorten, bijvoorbeeld de Bruinvis of de Zeeprink of een bepaald habitat, zoals ondergelopen zandbanken, maar met de mogelijkheid van economisch medegebruik. Wij willen reservaten zoals we die op het land kennen. Al zie je het niet, ook onder water is het prachtig’, aldus Klinckhamers. ‘Wij streven ernaar dat 40 procent van de Noordzee tot zee-reservaat wordt verklaard.’

Blijft er dan nog wel ruimte over voor de visserij? ‘Vissers verzekeren ons dat ze hooguit 20 procent van de Noordzee gebruiken’, aldus Klinckhamers. ‘Dat zullen deels ook de gebieden zijn die wij willen aanwijzen als reservaat, maar het is duidelijk dat er voldoende ruimte is.’ Daar kan Johan Nooitgedagt in principe wel mee instemmen. Hij is plaatsvervangend voorzitter van het Productschap Vis en voorzitter van de Nederlandse Vissersbond, belangenorganisatie van de Noordzeevloot van 270 kotters. Ook hij denkt dat er voldoende ruimte op zee is om alle belangen te verenigen, maar, zo benadrukt hij, dan wel aan de onderhandelingstafel en niet met acties zoals het storten van stenen.

‘Greenpeace voert actie en schermt met wetenschappelijk onderzoek, maar onttrekt zich ondertussen aan de dialoog. We zijn nu volop in discussie met het ministerie en met natuurorganisaties hoe we omgaan met het beschermen van de Noordzee’, aldus de vissersvoorman. Over de mogelijke uitkomst van dat nog lopende overleg wil hij niet speculeren. ‘Dat is nog niet duidelijk, mede door-

Greenpeace in actie voor het instellen van zee-reservaten in de Noordzee (foto: ©GP/Aslund).

Milieuorganisaties, handelaren en vissers zijn met elkaar in gesprek om volgens het principe van de Marine Stewardship Council (MSC) tot certificering van de garnalenvisserij te komen (foto: Sylvia van Leeuwen).

dat er maar heel weinig wetenschappelijk onderzoek voorhanden is over de impact van de verschillende soorten visserij op de natuur. Daar moet eerst duidelijkheid over komen, bijvoorbeeld door meer onderzoek te doen. Op voorhand zie ik dan ook niet in waarom wij nooit in bijvoorbeeld Natura 2000 gebieden zouden kunnen vissen, zij het wellicht onder bepaalde voorwaarden. Verder vinden wij het heel belangrijk dat onze vissers, bijvoorbeeld op het Nederlandse deel van de Doggersbank aan dezelfde eisen moeten voldoen als de Britse en Duitse collega's op hun deel. Anders krijg je oneerlijke concurrentie', aldus Nooitgedagt.

'Wij zijn van goede wil. Ik wil graag de mythe ontzenuwen dat natuur en visserij lijnrecht tegenover elkaar staan: we zijn beide gebaat bij een goed milieu en een goede visstand. Afgelopen jaar hebben we daarom een convenant afgesloten met het Ministerie van LNV, het Wereldnatuurfonds en stichting De Noordzee om te komen tot een duurzame visserij. De sector is druk bezig met nadenken over aanpassingen, met innoveren en investeren, maar daar gaat nu eenmaal tijd mee heen, mede doordat er groot gebrek is aan wetenschappelijke feiten. Bovendien hebben de vissers te maken met allerhande cumulatieve effecten. Niet alleen de natuurbelangen spelen een rol, maar er zijn ook bedreigingen, zoals bijvoorbeeld de bouw van windmolenparken op zee. Op de postzegel die overblijft, zitten we elkaar meer in de weg dan goed is voor ons en voor de natuur', aldus Nooitgedagt.

'Dat is mede een gevolg van het beleid. Doordat vissers maar een beperkt aantal zeedagen hebben, blijven ze relatief dicht bij huis. Er is geen tijd meer om twee dagen heen en twee dagen terug te varen; noodgedwongen vist iedereen daarom op een kluitje. Dat komt ook doordat grote delen van de Noordzee voor ons niet geschikt zijn bijvoorbeeld doordat de ondergrond te stenig is. Het zou wellicht een goed idee zijn beschermde gebieden juist daar te situeren, of om een combinatie te maken met gebruik voor windenergie. Die gedachte verdient meer aandacht, vind ik.'

Greenpeace verwacht weinig van het geleidelijke overlegproces naar duurzaamheid dat de Vissersbond voorstaat. 'Dit is duidelijk een sector waar de overheid snel kaders en duidelijke richtlijnen moet vaststellen', aldus Klinckhamers. 'Nu is het nog zo dat een visser die duurzaam wil gaan vissen, zijn buurman de zee ziet leegvissen. Dat werkt niet. Er is te weinig stimulans en druk om de visserij anders aan te pakken.'

'Als er duidelijke richtlijnen en regels zijn afgesproken, dan zullen wij daaraan voldoen', aldus Nooitgedagt, 'maar er is echt geen visser die denkt: 'ha, ik ga eens lekker de zee leegvissen'. Op den duur

heeft hij zichzelf daarmee en brengt hij de continuïteit van zijn bedrijf in gevaar, het bedrijf dat hij aan zijn kinderen wil nalaten.' Het instellen van zeereservaten leidt op termijn tot economische voordelen, juist ook voor de visserij, verwacht Greenpeace. 'Vispopulaties krijgen in de reservaten de kans zich te herstellen: vissen worden weer groter en krijgen meer nakomelingen. Er staat geen hek om die reservaten dus daar profiteren de vissers ook van. Buiten de reservaten kan wat ons betreft gevist worden, maar dan wel op duurzame wijze', betoogt Klinckhamers. 'De huidige boomkorvisserij voldoet daar in zijn ogen in ieder geval niet aan. 'De bodem is na afloop verwoest en de helft van de vangst bestaat uit ondermaatse vis en andere bodemdieren die weer overboord wordt gezet maar doorgaans niet overleven. De boomkorvisserij vreet bovendien energie; dat is ook de reden dat vissers best willen overschakelen op bijvoorbeeld de sum-wing. Dat is iets minder destructief, maar ook niet duurzaam omdat de bodem nog steeds wordt omgewoeld. Als vissers daar nu in investeren, dan komen ze uiteindelijk van een koude kermis thuis', waarschuwt Klinckhamers. Greenpeace zet zich in voor het vissen met lijnen. 'Dat is wel veel arbeidintensiever, maar daardoor blijft de werkgelegenheid in stand en het dieselvebruik is maar een fractie van wat nu nodig is'. 'Er zijn bepaalde aspecten aan de boomkorvisserij', beaamt Nooitgedagt, 'die tot een negatief beeld leiden. Dat beseffen wij heel goed, aan de andere kant is het een heel efficiënte manier van vissen die al heel lang met succes wordt beoefend. Tot nu toe zijn er nog geen goede alternatieven. Ik zou graag eens een studie willen zien, welke vormen van vissen als duurzaam kunnen worden aangemerkt, en volgens welke criteria dat wordt vastgesteld. Pas dan kun je tot een transitie komen.'

'Als de oplossing van Greenpeace zou werken dan zouden we toch gek zijn als sector als we daar niet in mee zouden willen gaan? Maar laat Greenpeace dat dan eens empirisch aantonen, met bewijzen komen voor hun stellingen. Dat zoeken we: bewijzen. Vorig jaar zijn we op bezoek geweest bij een eiland voor de Amerikaanse kust waar de visserij lange tijd gesloten is geweest, van dergelijke voorbeelden kunnen en moeten we leren, en daar werkt de sector graag aan mee. Zo maar domweg alles verbieden, daar schieten we niks mee op. In de visserij hebben we daar inmiddels veel ervaring mee: dit is verboden; dat wordt bestraft. Dat werkt niet goed. Van dr. Spock leerden we al dat het veel beter is, goed gedrag te belonen. Laten we daar naar handelen. Beloon vissers die voor een duurzame aanpak kiezen door ze bijvoorbeeld juist in beschermde delen van de zee hun netten te laten uitgooien.'